



ПРОБЛЕМАЛЫҚ КРЕДИТТЕР ҚОРЫ
САТЫП АЛУ. БАСҚАРУ. САТУ.

ҚХР-дың проблемалық несиелерді реттеу тәжірибесі

Мемлекеттік активтерді басқару
компанияларының қызметі

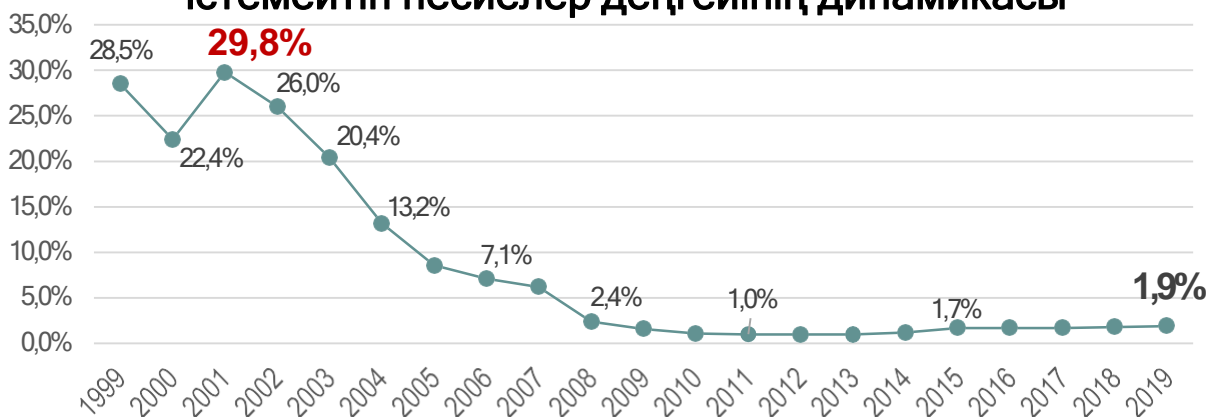
I. ҚХР банк секторының дағдарысы

4 мемлекеттік активтерді басқару компаниясының құрылу алғышарттары

40 жылдық жоспарлы экономика режимі, мемлекеттік кәсіпорындардың әлсіз қаржылық көрсеткіштері, сондай-ақ мемлекеттік банктердегі несиелік тәуекелдерді жеткіліксіз ішкі бақылау Қытайдың банк секторында жұмыс істемейтін несиелер (NPL) деңгейінің күрт өсуіне әкелді.

Кейбір деректерге (Lardy, S&P, Dai, BBC) сәйкес, 1990 жылдардың соңына және 2000 жылдардың басына қарай: Қытай банк жүйесіндегі нақты NPL деңгейі 40%-ға жетті. Басқа мәліметтер бойынша (АҚШ-АҚШ-тың ADB деректері бойынша), бұл көрсеткіш жалпы несиелер көлемінің шамамен 30%-ын құрады.

ҚХР банк жүйесінің жалпы несиелер портфеліндегі жұмыс істемейтін несиелер деңгейінің динамикасы



Дереккөз: Азия Даму Банкі

1999 жылы ҚХР үкіметі "үлкен төрттік" деп аталатын төрт ірі мемлекеттік коммерциялық банктің проблемалық несиелерін сатып алу және басқару үшін төрт мемлекеттік активтерді басқару компаниясын (КУА) құру туралы шешім қабылдады.

1. China Great Wall Asset Management Co. - Қытайдың Ауыл шаруашылық банкі (Agricultural Bank of China немесе ABC) активтерін сатып алу және басқару үшін құрылды.

2. China Orient Asset Management Co. - Қытай банкінің (Bank of China немесе BC) активтерін сатып алу және басқару үшін құрылды.

I. ҚХР банк секторының дағдарысы

4 мемлекеттік активтерді басқару компаниясының құрылу алғышарттары

3. China Huarong Asset Management Co. - Қытайдың Өнеркәсіптік және коммерциялық банкі (Industrial and Commercial Bank of China немесе ICBC) активтерін сатып алу және басқару үшін құрылды.

4. China Cinda Asset Management Co. - Қытайдың Құрылыс банкі (China Construction Bank немесе CCB) активтерін сатып алу және басқару үшін құрылды.

Бұл банктердің таңдалуы кездейсоқ емес: олар Қытай банк жүйесіндегі барлық несиелік портфельдің 65%-ын құрады.

Сондай-ақ, аталған активтерді басқару компаниялары (АБК) тікелей Қытай үкіметіне тиесілі болды, бірақ мемлекеттік банктерге жатпады.

Қытайда мемлекеттік АБК құру ауқымды банк реформаларының бір бөлігі болды. 1994-1995 жылдары Қытай үкіметі "саяси банктер" деп аталатын үш мекемені құрды. Олар "үлкен төрттік" банктерден үкіметтік жобаларға қаржы бөлу және коммерциялық емес салаларды несиелеу функцияларын алып тастауға бағытталған болатын.

1995 жылдың мамырында Қытай Халық Өкілдерінің Бүкілқытайлық Жиналысы Коммерциялық банктер туралы заң қабылдады, бұл заң алғаш рет Қытайда коммерциялық банктердің қызметіне құқықтық негіз қалады.

1997-1998 жылдары үкімет банктерге коммерциялық негізде несие беру бойынша шешімдер қабылдау талабын енгізді және "үлкен төрттік" банктерге ішінара қайта капиталдандыру жүргізілді.

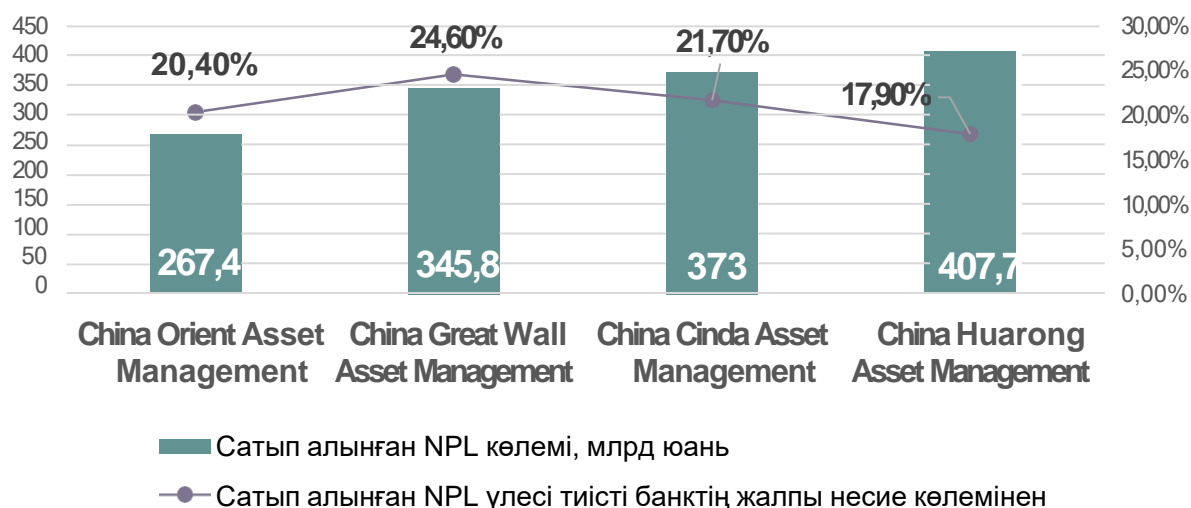
Мемлекеттік АБК 10 жылдық облигациялар шығару және Ұлттық Банктен несие алу арқылы капиталдандырылды. Бастапқыда олардың жұмыс істеу мерзімі 10 жылмен шектелуі тиіс еді. Алайда, 2009 жылы облигациялар мерзімі ұзартылып, АБК-ның өкілеттіктері белгісіз мерзімге созылды. Сондай-ақ, АБК тек "үлкен төрттік" банктерден стресстік активтерді сатып ала алады деген шектеу алынып тасталды. Осы сәттен бастап олар кез келген қаржы мекемелерінің проблемалық активтерін сатып алу құқығына ие болды.

II. Мемлекеттік банктерден стресстік активтерді сатып алу және оларды кейінгі реттеу

Мемлекеттік активтерді басқару компанияларына (АБК) проблемалық несиелерді беру бойынша алғашқы мәмілелер 1999-2000 жылдары басталды. Жалпы берілген активтердің көлемі 1,4 трлн юань немесе 169 млрд АҚШ долларын құрады. Бұл банктердің жалпы несие портфелінің 20%-дан астамын және 1998 жылғы Қытайдың ЖІӨ-сінің 18%-ын құрады. Сонымен қатар, мемлекеттік АБК-ға берілген активтердің көлемі "үлкен төрттік" банктердегі мерзімі өткен несиелердің жалпы көлемінің жартысынан аз болды.

"Үлкен төрттік" банктерден активтерді сатып алу АБК облигацияларының номиналды құны негізінде жүзеге асырылды.

"Үлкен төрттік" мемлекеттік банктерінен NPL сатып алу бойынша АБК-ның алғашқы мәмілелері



Көрсетілген кезеңде сатып алынған активтердің басым бөлігі 2001 жылы шығарылды.

Жұмыс істемейтін несиелерді реттеу әдістері төрт активтерді басқару компаниясының ішінде қарызды акцияларға айырбастау, қарызды қайта құрылымдау, несиелерді өндіріп алу рәсімдері, жылжымайтын мүлікті сату немесе жалға беру, тікелей мерзімі өткен несиелерді сату (лоттармен немесе жеке) және бағалы қағаздандыру (секьюритизация) шараларын қамтыды. Бұл шаралардың кейбірі банктердің өздері арқылы да қолданылды. Алайда, олар несиелерді номиналды құнынан төмен сатуға тыйым салу сияқты қатаң реттеу шектеулерімен бетпе-бет келді.

II. Мемлекеттік банктерден стресстік активтерді сатып алу және оларды кейінгі реттеу

Қарызды акцияларға/үлестерге айырбастау бағдарламасы - АБК-ның берешекті реттеу әдістерінің бірі. Бұл бағдарлама 1999 жылы өсім әлеуеті бар ірі және орта мемлекеттік кәсіпорындарға арналып іске қосылды. Ол аталған кәсіпорындардың қарыздарын жоюды, ал кредиторларына (төрт мемлекеттік АБК-ға) өз капиталындағы үлес беруді қарастырды. Нәтижесінде 1999 жылы кәсіпорындардың орташа қарыздық жүктемесі 73%-дан 50%-ға дейін төмендеді, ал 2000 жылы олардың 80%-ы бір жыл ішінде табысты компанияларға айналды. Бағдарламаға іріктелген 580 мемлекеттік кәсіпорын қатысты, олардың жалпы қарыз сомасы 405 млрд юаньды немесе АБК-ға берілген проблемалық несиелердің 30%-ын құрады.

Мерзімі өткен несиелерді реттеудің басқа әдістері 2001 жылдан бастап қолданылды. 2001 жылдың соңында Қытайда NPL-ды сату бойынша алғашқы халықаралық аукциондар өтті, онда Huarong компаниясы 13 млрд юаньға екі халықаралық консорциумға несие сатты.

2001 жылы төрт АБК жалпы сомасы 124,5 млрд юань проблемалық несиелерді реттеді, 2002 жылы – 141,7 млрд юань, 2006 жылға қарай – 866,34 млрд юань активтерді басқарды, бұл сатып алынған портфельдің шамамен 70%-ын құрады (мемлекеттік кәсіпорындардың акцияларына/үлестеріне айырбасталған несиелерді есептемегенде). Орташа қайтарым коэффициенті төрт АБК бойынша 21-22% деңгейінде қалды.

2006 жылы қосымша 320 млрд юань проблемалық несие Bank of China (BC) және Industrial and Commercial Bank of China (ICBC) тарапынан АБК-ға сатылды, олардың номиналды құнының шамамен 35%-ы деңгейінде. Бұл банктердің Гонконг қор биржасына IPO-ға шығуына байланысты болды.

2008 жылдың соңына қарай Қытай банктерінің жалпы несие портфеліндегі NPL үлесі 2,4%-ға дейін төмендеді, алайда мамандар бұны ЖІӨ-нің қарқынды өсуімен байланыстырады, ал бұл стресстік активтердің АБК-ға берілуімен емес.

III. Мемлекеттік АБК-ны коммерцияландыру және олардың өкілеттіктерін кеңейту

Қытайдың ДСҰ-ға кіруіне байланысты ел 2006 жылдың желтоқсанына дейін шетелдік капитал үшін нарықты ашу міндеттемесін өз мойнына алды. Осыған байланысты, 2004 жылы Қаржы министрлігі Қытайдың қаржы секторын реформалау процесін басқаруға кірісті. Бұл реформа нарықтық бәсекелестікке және табысты арттыруға бағытталған коммерцияландыруды көздеді. Аталған саясат мемлекеттік АБК-ға да қатысты болды, оларға қаржылық институттар ретінде толыққанды жұмыс істеуге мүмкіндік беретін жаңа өкілеттіктер берілді.

Осылайша, АБК коммерциялық мақсаттарына жету үшін енді активтерге инвестициялау, коммерциялық аукциондар өткізу және платформалық компаниялар құру туралы шешімдерді өз бетінше қабылдай алатын болды (мысалы, қаржылық лизингтік компаниялар, трестер және т. б.).

Жаһандық қаржы дағдарысы Қытайдағы токсикалық несиелермен күрестің жаңа кезеңін ашты. АБК-ға капитал тарту мақсатында (олардың қызметі енді тек проблемалық несиелерді реттеумен шектелмеді, сондай-ақ қаржы қызметтерінің кең ауқымын қамтыды), үкімет бұл компанияларды Гонконг қор биржасына шығару туралы шешім қабылдады.

ІРО-ға алғашқы шыққан компания - Cinda. Бұл таңдау оның төрт АБК ішіндегі ең жоғары қайтарымдылығына байланысты болды (30% деңгейінде). Үкімет компанияны акционерлік қоғамға айналдырып, оның облигациялық міндеттемелерін қайта құрылымдады, бұл Cinda-ға 2012 жылы стратегиялық инвесторларды тартуға және 2013 жылы ІРО-ға шығуға мүмкіндік берді. Гонконг биржасында акцияларын орналастыру нәтижесінде Cinda 2,5 млрд АҚШ долларын тартып, активтер көлемін төрт есеге арттырды, ал 2012-2016 жылдары таза пайда екі есеге өсті.

ІРО-ға шыққан келесі АБК - Huarong. 2015 жылы листингтен өткен бұл компания 2,3 млрд АҚШ долларын тартты. Коммерцияландыру одан да әсерлі нәтижелер берді - активтер көлемі 4,5 есеге артты, ал таза пайда 3 еседен астамға өсті.

Ал қалған екі АБК - Great Wall және Orient - бүгінгі күнге дейін ІРО-ға шыққан жоқ.

IV. Қытайдағы проблемалық несиелер нарығының қазіргі жағдайы

2019 жылдың қорытындысы бойынша Қытайдағы проблемалық активтердің көлемі PwC бағалауы бойынша шамамен 10,5 трлн юаньды немесе 1,5 трлн АҚШ долларын құрап, өсуін жалғастыруда.

2015-2017 жылдар аралығында Қытайда 53 жергілікті (қалалық және өңірлік) АБК құрылса да, "Үлкен төрттік" әлі де нарықтағы ең ірі сатып алушылар қатарында қалуда - жыл сайын 100 млрд АҚШ долларына дейін инвестиция салуда. Бұл реттеуші талаптарға байланысты, өйткені қытайлық банктер проблемалық активтер пулдарын тек АБК-ға ғана сата алады (олардың бір бөлігі кейін қайта сатылуы мүмкін), ал тікелей инвесторларға тек жекелеген активтерді сатуға рұқсат етіледі.

2019 жылдың бірінші жартысында "Үлкен төрттік" АБК үшін "теңгерім нүктесіне" жету мүмкін болды - олардың қайтарымы сатып алу көлеміне жақындады.

Қытайдағы стресс-активтер нарығындағы өзекті мәселелердің бірі - баға белгілеу. АБК мен әлеуетті инвесторлар арасында активтердің әділ құны туралы консенсус жоқ, өйткені олар бұрын банктерден қымбат бағаға сатып алынған. Бұл тәжірибе АБК балансында "батып қалған" активтердің жинақталуына алып келді. Алайда, 2020 жылы АБК активтерді нарықтық бағамен сатуға және осыған байланысты шығындарды қабылдауға дайын екендігін білдірді.

COVID-19 пандемиясына байланысты NPL көлемінің өсуі күтілгендіктен, 2020 жылдың желтоқсанында Қытай қаржылық реттеушісі бесінші мемлекеттік АБК - China Galaxy Asset Management Co. құрылатынын мәлімдеді. Жарғылық капиталы - 1,5 млрд АҚШ доллары. Жаңа АБК қаржы ұйымдарынан проблемалық несиелерді сатып алуға, олармен жұмыс істеуге және қарыздарды қайта құрылымдау мен өндіру процестерін жүргізуге уәкілеттік алды.

Материалды дайындаған: «ПКҚ» АҚ Корпоративтік даму департаменті

Дайындау барысында пайдаланылған материалдар:

China's asset management corporations – Guonan Ma және Ben S.C. Fung, BIS
China's Asset Management Companies as State Spatial–Temporal Strategy – Sarah Ho және Thomas Marois

Non-Performing Loan of China's Banking System – Huang Bihong

The Chinese NPL market in 2020 – PwC

Nonperforming loans in Asia and Europe – causes, impacts, and resolution strategies – ADB

«ПКҚ» АҚ Питер Розенкранц мырзаға (АБП) материалды дайындауда көрсеткен қолдауы үшін алғыс білдіреді.
"FPL" JSC expresses its gratitude to Mr. Peter Rosenkranz (ADB) for support in the preparation of the material.